

knihy **Brno okupované**

Na pultech knihkupectví se nedávno objevil další z řady u čtenářů oblíbených historických průvodců moravskou metropolí (dosud Brno nacistické, Brno stalinistické a Brno účtující), tentokrát s názvem **Brno okupované**. Jak titul dává tušit, nyní se autoři **Alexandr Brummer** a **Michal Konečný** zaměřili na události kolem srpnové okupace 1968, jejíž 50. výročí si právě připomínáme.

Ve svých průvodcích se pomalu posouváte směrem k současnosti. Využívali jste při práci na posledním díle i hovory s pamětníky? Pražské jaro, srpen 1968 a počátky normalizace jsou přece jen v paměti znatelné části populace stále živé...

Alexandr Brummer: Primárně jsme čerpali z dostupné literatury, tisku, archivních dokumentů nebo třeba pamětí. S těmi pamětníky to je docela ošemetné.

Michal Konečný: Přesně tak. Je to přece jenom už 50 let. To už je hodně velký časový odstup.

Podářilo se Vám odhalit nějaké dosud neznámé skutečnosti?

MK: To ani ne, spíš shrnujeme vcelku známé a popsané věci, které ale člověk v našem průvodci najde uceleně, s kontextem a na jednom místě.

AB: Lidé se tam ale určitě dočtou věci, o kterých nikdy neslyšeli. Uvedl bych třeba nález ostatků obětí justičních vražd na Ústředním hřbitově na jaře 1968, spolupráci některých příslušníků Státní bezpečnosti s okupanty v srpnu 68 nebo třeba strhávání sovětských vlajek z budov institucí v listopadu téhož roku. Pro mě to byly úplně nové věci.

Existovalo i něco jako „brněnské jaro“?

AB: Samozřejmě, ale příliš se nelišilo od uvolnění, které na jaře 1968 ovládlo celé Československo. Díky oslabování a později úplné likvidaci cenzury se ve veřejném prostoru objevovala donedávna nepředstavitelná témata, jako například politické procesy 50. let, rehabilitace jejich obětí nebo vnitřní demokratizace KSČ. Velmi aktivní byli studenti, novináři nebo členové Československé strany socialistické. Stejně jako jinde chtěli lidé víc svobody a měli pocit, že něco jako socialismus s lidskou tváří je skutečně možné.

MK: Zmínit ale lze i konkrétní osobnosti, třeba Jaroslava Šabatu. Z Brna se v souvislosti s liberalizací až na úplný vrchol moci vyšvihl Josef Špaček, který se v předsednictvu ÚV KSČ stal snad úplně nejbližším spolupracovníkem Alexandra Dubčeka. Za zmínku určitě stojí také snahy Společnosti pro Moravu a Slezsko, která v atmosféře jednání o federalizaci ČSR usilovala o obnovení zemského zřízení a zavedení česko-moravsko-slovenského tria-lismu. Centrem těchto snah bylo právě Brno, kde měla tahle myšlenka velkou oporu mezi intelektuály, umělci, ale i politiky KSČ.

Jak velký byl vlastně v Brně odpor proti okupantům? Tekla zde krev podobně jako v Praze?

MK: Lidé demonstrovali, vyvěšovali černé vlajky, zakrývali ukazatele a názvy některých ulic, ve veřejném prostoru spon-

tánně likvidovali odkazy na všechno sovětské nebo třeba podepisovali petice za odchod okupantů. Všude ve městě se objevovalo obrovské množství protiokupačních a protisovětských nápisů nebo plakátů, kterými lidé vyjadřovali podporu čelným představitelům KSČ, mužům pražského jara.

AB: V Brně do konce srpna 68 zemřeli tři lidé, ale ve všech případech šlo o nešťastné náhody. Ke střetům s okupanty, které v téže době proběhly v Praze u budovy rozhlasu, tady nedošlo. Přesto jde o velmi smutné příběhy: v Jihlavské ulici sovětská hlídka zastřelila teprve 16letého Josefa Žemličku z Omic a v Jedovnické zase Josefa Debnára z Hostěnic. Třetí obětí se stal policista Karel Chalupa, který 29. srpna večer narazil na Renneské třídě v automobilu do sovětského transportéru – stál na ulici se zhasnutými světly.

Jak se k invazi postavilo tehdejší vedení města?

MK: Městský národní výbor okupaci samozřejmě tvrdě odsoudil. Představitelé města pracovali na zajištění zásobování a pořádku ve městě, vyjednávali s okupanty odchod vojáků z centra a hlavně se neustále obraceli na veřejnost, aby zachovala klid, ukončila demonstrace a nedopouštěla se zbytečných provokací. Politici se prostě obávali zbytečného krveprolití.

AB: Velmi zábavné je sledovat, jak už o rok později, po nástupu Gustáva Husáka do čela strany za počínající normalizace, brala městská reprezentace tato svá ostře protiokupační stanoviska zpátky.

Nehodláte přistě (máte-li v plánu další díl) zabrousit i do starších dob?

MK: To nás napadlo, udělat třeba první republiku nebo přelom 19. a 20. století by bylo jistě zajímavé. Zatím se nám do toho ale moc nechce.

Eva Svobodová

**Alexandr Brummer (*1982)
a Michal Konečný (*1982)**

vystudovali historii na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. V současnosti A. Brummer pracuje jako redaktor a M. Konečný působí při Národním památkovém ústavu.